

Asia: VN/32207/2022

Arviomuistio etäyhteyksistä oikeudenkäynneissä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Arviomuistiossa on käsitelty kattavasti etäyhteyksien käyttöön oikeudenkäynnissä liittyviä sekä teoreettisia että käytännöllisiä näkökohtia samoin kuin erilaisia etäosallistumisen vaihtoehtoja eri toimijaryhmissä.

Etäyhteyksien käyttö on koronapandemian aikana laajentunut huomattavasti verrattuna pandemiaa edeltäneeseen aikaan. Pandemia-aikaa on kuitenkin pidettävä poikkeuksellisen ajanjaksona, jonka päätyttyä perustetta tai tarvetta sen aikana omaksuttuihin käytäntöihin ei välttämättä enää ole.

Oikeudenkäynnin tarkoitus ja merkitys sekä asianosaisten kannalta että yleisellä tasolla edellyttävät, että myös etäyhteyksien käytön ja etäosallistumisen laajentamiseen tähtääviä uudistuksia on aihetta tarkastella kriittisesti.

Arviomuistiossa tuomarin etäosallistumiselle esitettyä lähtökohtaa, eli että etäyhteyksiä tulisi käyttää vain silloin, kuin se olisi oikeudenkäynnin tarkoituksenmukaisen toimittamisen kannalta perusteltua, voidaan pitää kannatettavana.

Poikkeuksena tältä osin voisi olla tilanne, jossa kukaan asian osallisista ei ole paikalla istuntopöydässä ja myös kaikki kuultavat ovat etäyhteydellä tai riita-asian valmisteluistunto, johon kaikki asianosaiset osallistuvat etäyhteydellä. Tällöinkin ongelmaksi jää oikeudenkäynnin julkisuuden toteutuminen.

Asianosaisten ja todistajien osallistuminen oikeudenkäyntiin etäyhteydellä tulee kaikissa tapauksissa olla tuomarin prosessinjohtovaltaan kuuluva asia. Tarkkojen perusteiden kirjaaminen lakiin niistä mahdollisista tilanteista, joiden vallitessa harkinta voisi päättyä myönteisesti ei ole välttämätöntä kirjata lakiin.

Oikeudenkäyntiin osallistumisen tulee jatkossakin perustua, pakkokeinoasioita lukuun ottamatta, asianosaisen suostumukseen.

Tuomioistuimen valtaa asettaa uhkasakko tai ratkaista riita-asia asianosaisen poissaolon perusteella ei tule arviomuistiossa esitetty huomioon ottaen nykyisestään laajentaa.

Etäyhteyksien käyttöön siviili- ja rikosasioissa voi liittyä erilaisia näkökohtia asioihin liittyvien erilaisten intressien johdosta; tämän johdosta kumpaankin prosessilajiin liittyvä etäyhteyksien käyttöä koskeva sääntely olisi jatkossakin luontevaa säilyttää oikeudenkäymiskaassa ja laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa.

Etäyhteyksien käyttömahdollisuuksien laajentaminen tuo mukanaan myös tuomioistuimen resurssitarpeen. Etäyhteydet aiheuttavat tuntuvaa lisätyötä sekä oikeuden puheenjohtajana toimivalle ja prosessia johtavalle tuomarille että hänen työparinaan toimivalle kärjäsihteerille.

Kun aiemmin riitti haasteiden ja kutsujen lähettäminen asianosaisille ja kuultaville tietylle istuntopäivälle, edellyttää etäyhteyksien käyttäminen valmisteluvaiheessa muun muassa runsaasti erilaista yhteydenpitoa ja sopimista niin asiaosaisen, avustajien kuin kuultavienkin kanssa, jotta kukin on tiettyyn kellonaikaan oikeassa paikassa ja että osallistuminen on saatu sovittua myös kyseisen kuulemispaikan kanssa niin, että osallistuminen oikeudenkäyntiin tai kuuleminen oikeudenkäynnissä myös onnistuu.

Puheenjohtajan kannalta etäosallistuminen aiheuttaa runsaasti lisää haasteita prosessin johtamiselle. Istunnon toimittaminen etäyhteyksien lisääntyneenä ja samaan aikaan lisääntyneen salitekniikan hallitseminen ei onnistu pelkästään puheenjohtajan toimin, vaan istunnossa on oltava välttämättä kärjäsihteerit tai laajennettu kokoonpano, jotta puheenjohtaja voi keskittyä itse asiaan ja prosessin johtamiseen.

Etäyhteyksien käyttö on suljettava selkeästi pois niistä jutuista, jotka tulevat käsiteltäviksi suljetuin ovin, koska käytettävissä ei ole sellaista tietoturvallista ohjelmistoa, jolla salassa pidettävät asiat voitaisiin käsitellä etäyhteydellä tietoturvallisesti.

Oikeudenkäyntien julkisuuden toteuttamista silloin, kun se kokonaan tai osittain toimitetaan etäyhteyksin, ei tule suorittaa suoratoistopalveluna, jotta vältetään vaara sen avulla mahdollisesti tallennetun materiaalin muokkauksesta ja levittämisestä muunnellussa muodossa esimerkiksi sosiaalisen median kautta.

Ilmanen Johanna
Varsinais-Suomen kärjäoikeus